

lui umblă cu capul descoperit și nerași timp de șase săptămâni. De asemenea, timp de 40 de zile de la înmormântare, două fete sau două văduve duc „izvoarele”. Se poate spune că nordul Gorjului reprezintă un adevărat laborator de cercetare a fenomenului ritual; plecându-se de la realitatea etnografică cercetată, reiese că în cazul practicilor funerare analizate aici, este mai potrivită utilizarea noțiunii de *ritual/cântec ritual* decât pe cea de *ceremonial/cântec ceremonial* cum s-a încetățenit în lucrările de specialitate.

Informații documentate se regăsesc în această lucrare despre moștenire și proprietate, despre originea istorică a proprietății devălmașe ca și despre trăsăturile obștei în devălmașie.

Volumul recenzat cuprinde și un capitol referitor la structura opiniilor, aprecierilor și mentalităților colective ale comunități umane din Novaci, redactat pe baza aplicării unui chestionar, dar din păcate sunt prezentate numai întrebările și răspunsurile obținute (frecvențele), nefăcându-se o analiză și o interpretare sociologică a acestora.

Per ansamblu, lucrarea este binevenită și este utilă pentru cei interesați. Principalul merit al coordonatorului, dr. Dumitru Otovescu, constă în orientarea preocupărilor sale spre investigarea orașelor mici și mijlocii, pe care le socotește reprezentative pentru un anumit areal geografic și social-uman. Din acest punct de vedere, monografia sociologică a orașului Novaci ne arată că acolo „este o comunitate de oameni destul de bine integrată socialmente, ceea ce ar facilita derularea eficientă a unor programe de investiții, dezvoltare și asistență socială (întrucât dispune de suficiente resurse proprii)”. Abordarea monografică din această perspectivă ni se pare salutară.

Vasile Ancuța-Romanescu

MICHAEL M. CERNEA, CRISTOPHER McDOWELL (editors)

*Risks and Reconstruction. Experiences of Resettles and Refugees.* World Bank, Washington, D.C., 2000.

Plecând de la premisa că sociologia românească trebuie să-și cunoască sociologii de valoare din diaspora, aflați în circuitul mondial de valori, acest eseu are ca scop, pe de-o parte să prezinte una din ultimele apariții ale editurii Băncii Mondiale iar pe de altă parte, să prezinte pe editorul său principal, sociologul american de origine română, dr. Michael Cernea. Voi începe întâi cu prezentarea autorului care, deși membru al Academiei Române din 1991, este mai puțin cunoscut sociologilor români.

*Dr. Michael Cernea – cariera americană*

Prima dată am aflat de Mihail Cernea când, ca student la Sociologie, i-am studiat cartea „Sociologie americană” apărută la editura Enciclopedică în 1974. Iar întâmplarea a făcut să-l întâlnesc la Washington. Lucrând ca asistent de cercetare la Woodrow Wilson Center cu profesorul englez Martin Albrow, am aflat că acesta dorea să-l intervieveze pe domnul Michael Cernea, alături de senatorul american Daniel P. Moynihan și de economistul șef al Băncii Mondiale, Joseph Stiglitz, oameni care, după părerea lui Albrow, au avut o contribuție esențială în scientizarea politicilor publice globale și au introdus sociologia în discursul despre globalizare.

Iată un scurt curriculum vitae al lui Michael Cernea.

După ce a absolvit sociologia la Universitatea București, Cernea și-a luat doctoratul în sociologie și filosofie socială la aceeași universitate, fiind un demn continuator al Scolii sociologice de la București și lucrând în special în domeniul sociologiei rurale. În România a fost un apropiat al lui Henri H. Stahl. Între 1968-1969 a beneficiat de o bursă de studii la Centrul de studii avansate în științele comportamentului social de la Stanford University (SUA). În 1974 a fost angajat, la sugestia directorului de atunci al Băncii, Robert



McNamara, ca primul sociolog al unei Banci Mondiale dominată de economiști, iar apoi a lucrat ca principal consilier pentru sociologie și politici sociale al Băncii până la pensionarea sa din 1997.

În aceste funcții a realizat cercetări sociale și proiecte de dezvoltare în multe țări din Africa, Asia, Europa și America Latină. A avut de asemenea cariera didactică la Harvard, Nanjing (China) și alte universități. De-a lungul carierei a primit premiul Solon T. Kimball pentru politici publice și antropologie aplicată al Asociației americane de antropologie precum și premiul Bronisław Malinowski al Societații de antropologie aplicată. Printre cele mai cunoscute lucrări publicate se află: *Putting People First: Sociological Variables in Development* (editată în 1998 și 1991), *Anthropological Approaches to Resettlement: Policy, Practice, Theory* (editată alături de Scott Guggenheim, 1993), *Social Organization and Development Anthropology* (1996), *The Economics of Involuntary Resettlement* (1999).

#### Riscuri și Reconstruire

Acesta este titlul ultimei cărți editată în anul 2000 la editura Bancii Mondiale. Această carte și-a propus să ofere spre dezbateră internațională o primă analiză comparativă multidimensională despre două grupuri de populație dizlocată: strămutații dislocați din cauza unor proiecte de dezvoltare și refugiații dislocați ca urmare a unor conflicte militare sau calamități. Din punctul de vedere al Băncii Mondiale acest studiu reprezintă expresia schimbării de paradigmă, de la cadrul îngust și abordarea preponderent economică a dezvoltării (așa numitul „consens de la Washington”) către o abordare comprehensivă a „transformării sociale”, cu scopul final nu numai de a crește nivelul de trai, de a reduce sărăcia și de a asigura transformări sociale reale („Comprehensive Development Framework”). Pe de altă parte, din punct de vedere practic, strămutații și refugiații au devenit o problemă globală, primii reprezentând un număr de aproximativ 100 de milioane în ultimii 10 ani, iar numărul refugiaților în anul acesta reprezentând circa 30 de milioane.

Cartea este importantă atât pentru comunitatea de analiști din științele sociale cât și pentru decidenții politici români. Pentru primii este interesant în primul rând cum conceptul foarte abstract de risc este aplicat în explicarea și promovarea unor politici publice pragmatice. Aici intervine meritul sociologului Cernea care reușește să construiască un model teoretic al riscurilor de sărăcire și de reconstrucție a climatului existențial (impoverishment risks and reconstruction model-IRR). Modelul promovat de Cernea este dezbătut, validat și îmbogățit de către ceilalți autori într-un volum colectiv de aproape 500 de pagini.

În ce constă inovația lui Michael Cernea? Mai întâi, considerând că riscul reprezintă doar o posibilitate, evaluându-i posibilele efecte se pot elabora politici publice pro-active. Considerând riscul de sărăcire ca fiind cel mai probabil efect în cazul dizlocărilor de populație și ca foarte complex, profesorul Cernea „deconstruiește” analitic procesul de sărăcire în componentele sale principale, cum ar fi: lipsa pământului, șomaj, lipsa de locuințe, marginalizare, insecuritate alimentară, mortalitate și morbiditate crescută, lipsa de acces la mijloace de producție și dezbinare comunitară. Această deconstruire analitică facilitează înțelegerea modului în care aceste subprocesuri interacționează. Apoi elaborează un model de reconstruire a climatului de viață ca proces opus celui de sărăcire și realizat în jurul aceluiași componente. Logica internă a acestui model teoretic este aceea a prevenirii și depășirii acestui risc de sărăcire prin strategii și politici pro-active, focalizate asupra componentelor menționate (de exemplu înlocuirea strategiilor bazate pe depozitarea de pământ cu cele bazate pe re-împroprietărire cu pământ etc.). Așa cum prezintă Cernea, modelul are patru funcții principale: o funcție predictivă (de atenționare și planificare), o funcție de diagnoză (explicatorie și de evaluare), o funcție practică de rezolvare a problemelor și o funcție de cercetare, prin elaborarea de noi ipoteze și designul de noi cercetări bazate pe această teorie.

O altă inovație metodologică a acestui volum este abordarea comparativă a problemelor

strămutațiilor din motive de dezvoltare cu aceea a refugiaților. Considerând similaritățile de situațiile celor două categorii, mai ales în fața a doua de reconstruire a climatului existențial atunci autorii promovează același model (IRR) în elaborarea de politici publice. Așadar, prima parte a cărții pune bazele teoretice pentru restul cărții. În timp ce capitolul întâi prezintă în detaliu modelul teoretic al lui Cernea despre care am vorbit, capitolul al doilea al Barbarei Harrell-Bond și al Eftihiei Voutira prezintă o introducere în problema globală a refugiaților și subliniază faptul că obstacolele instituționale pentru transferul de cunoștințe dintre experiențele strămutațiilor și cele ale refugiaților sunt mai mari decât cele conceptuale.

Pornind de la aceste considerente teoretice capitolele următoare prezintă studii de caz ce aduc argumente în favoarea acestui model teoretic. Astfel partea a doua a cărții prezintă două studii de caz privind strategii de dislocare bazate pe deposdarea de pământ și, respectiv, o strategie bazată pe redistribuirea de pământ. Partea a treia a cărții explorează opțiunile de șomaj și re-angajare în China și Argentina. În partea a patra, unul din studii se ocupă de strămutații din zona urbană în timp ce altul de reconstruirea de case de către refugiați. Partea a cincea se ocupă de aspectele psihologice caracteristice strămutațiilor și refugiaților, în special de marginalizare în timp ce partea a șasea se ocupă de aspecte alimentare (insecuritate alimentară, foamete, malnutriție etc). Partea a șaptea se ocupă de un aspect foarte important dar mai puțin analizat: accesul refugiaților și

strămutațiilor la bunuri aflate în proprietate comună. Partea a opta și ultima studiază, la modul complex, acele variabile care au fost analizate izolat în capitole anterioare din motive analitice. În general studiile din acest volum se intersectează, ceea ce ușurează înțelegerea fenomenului și asigură realizarea scopului final al reconstruirii climatului, acest obiectiv fiind mai mult integrativ decât izolaționist.

De ce este importantă această carte pentru comunitatea de analiști din științe sociale și pentru decidenții politici? În primul rând, pentru sociologi, este o construcție teoretică ce reflectă schimbarea de paradigmă din Banca Mondială, noua paradigmă fiind cu atât mai utilă, cu cât România este una din țările ce experimentează această paradigmă. În al doilea rând, modelul teoretic bazat pe teoria riscului și tipul acesta de abordare analitică este aproape inexistent în literatura română de specialitate.

Pentru decidenții politici este interesant nu numai modul științific de luare a deciziilor, bazat pe studii de impact și modelul de elaborare pro-activ al politicilor publice, cât și problema dizlocărilor umne datorate reformei. Oare a studiat cineva în mod științific și anticipat ce impact au, spre exemplu, procese recente precum privatizarea ori retrocedarea caselor naționalizate? Dincolo de toate aceasta este o carte de reflectat și un autor demn de cunoscut.

*Marian Zulean*